

Interview met JOSE OTO ESQUERRA.

Datum : 14 mei 1985

Plaats: onder vijgeboom bij stukje grond dat hij bezit in de richting van casita van Luis. Bij Molinos de Pienso rechtsaf naar beneden.

Kleine stukjes grond waar (op een warme zonnige dag omstreeks 1600 uur) veel mensen aan het werk zijn.

Het is zijn voorstel om naar deze boom te gaan, naar het veld. Daar voelt hij zich thuis en is het veel rustiger.

Voorgesprek: wil je een overzicht geven van de gebeurtenissen in de 30-er jaren die te maken hebben met kollektivisaties?

Zodra cassetterecorder aanstaat begint hij bedachtzamer te spreken, vraagt zelf een keer te stoppen om te vragen of zijn verhaal wel coherent genoeg is.

Blijft met enthousiasme praten, zijn ogen glimmen. Na het gesprek 18 foto's gemaakt. Poseert indien nodig. Beetje ijdel: mijn vrouw vindt me de mooiste man van Espana.

Oto : We zitten hier onder een vijgenboom die eigendom is van mijnheer X. Ik ben Jose Oto Esquerra, behoor tot de "rolleros" en we zijn hier om te praten over het initiatief dat jullie (?) genomen hebben.

V : Hoe oud ben je.

O : 66 en (?) ik ben landarbeider van geboorte.

V : Je ouders waren ook landarbeider?

O : Ja mijn hele familie -dagloners- dagloners en landarbeiders. Nu ben ik landarbeider van een betere categorie: ik ben eigenaar. Ik werk op het land, maar het is allemaal mijn eigendom.

V : Sedert wanneer?

O : Vanaf 1933.

V : Vanaf 1933? Hoe is dat zo gekomen?

O : (lachen) Dat kwam omdat een stuk land toegevoegd werd uit een erfenis van mijn ouders en door de verdeling in percelen van het land van de Monte Solferino, van de ducque de Solferino. Dat was toen de verdeling van de grond plaatsvond en ieder nam wat hem toebehoorde, wat hij tot zijn geluk te pakken kon krijgen. De "rolleros" en andere armen. En onder deze nieuwe eigenaars werd het toen verdeeld, werden daardoor eigenaars, maar het werk gebeurde gemeenschappelijk -om zo een (?) produktie te verkrijgen.

Hierdoor komt het dat het dorp zo kompakt, aaneengesloten en goed kon optreden toen we de sociale revolutie uitriepen. Hierdoor komt het: gemeenschappelijke arbeid en datgene wat we als een sociale vooruitgang zagen werd allemaal samen toegepast.

V : Was die Solferino overleden?

O : Nee, nee, hij ging niet dood, hoewel hij geen erfgenamen had. We moesten de dekreten van de agrarische hervormingen van de republiek toepassen, van 1933, en wij eigenden ons dit toe. Alle dorpen van Spanje hadden dit kunnen doen, maar waar geen eenheid was of mensen onder druk van caciques stonden, gebeurde dit niet.

In Albalate gebeurde dit wel, want met de 200 leden die onze organisatie telde zetten we druk achter deze verdeling. Bovendien hadden we een goed contact met de grootvader van Ramon (zijn @

buurman) die republikein was en toen invloed had in het ministerie van landbouw, en hij gaf het groene licht.

Daarna werd het land verdeeld en deze percelen zijn de welvaart van Albalate geworden. Want hier zijn we gestopt met uitbuiting van de een door de ander. Maar we zijn begonnen met de bewerking van de grond. Want de grond dient niet om miljoenen in de banken te vergaren, maar om te bewerken. De grond voorziet in alles. Het is verschrikkelijk als een eigenaar zijn grond onbewerkt laat.

V : Gebeurde dit met hulp van de gemeente?

O : Nee, buiten alles om. We deden dit met alle leden van een landbouw syndikaat, dat wij, @ georganiseerd hadden. We hebben dit buiten hem om gedaan, want zij waren de bezitters, de bourgeoisie, die met hun grond kapitaal gekreeerd hadden en die wilden we er niet bij hebben, want in hetzelfde dekreet (van de landbouwhervormingen) stond dat het voor de onterfden bestemd was. Mensen die 25 pts of minder belasting betaalden; degenen die honger hadden en ellende doormaakten. Dat is het weinige waarmee we onze strijd begonnen om dit te veroveren.

V : De syndikaten namen daarin het initiatief?

O : Wij waren een en dezelfde: de boerenbond, de CNT, de Juventudes Libertarias. Degenen die met deze hervormingen te maken te hadden waren wij alleen, wij waren eigenlijk de voortrekkers in de strijd. Wij representeerden al deze groepen, de 200 die we hier telden, wij alleen. We vertegenwoordigden de grondverdelers, de CNT-ers, de FAI-ers en het libertarisme, alles. En zo gingen we ook verder.

V : De CNT nam dus samen met de syndikaten het initiatief om samen te werken om

O : Ja we praatten dus over een cooperatie, om die gezamenlijk te bewerken, dat was ons projekt. Het zou ons ook gelukt zijn als de oorlog dit niet verstoord had.

De opbrengsten van de fruitteelt, peren , appels, perziken, werd door vrachtwagens naar Madrid of Barcelona gebracht; zonder tussenhandel. We wilden het systeem vernietigen waarin parasieten profiteerden van datgene wat wij produceerden. We wilden zowel de uitbuiting als de parasitaire tussenhandel tegelijkertijd vernietigen.

Onze weg zou zijn: samen leven, samen werken en het systeem ontwikkelen waarin een direkt kontakt bestaat tussen de producent en de konsument; zonder dat daar tussenhandel aan te pas komt.

Dit was het idee, het projekt, maar toen kwam de oorlog (toen we als beesten moesten werken om te blijven leven). Het komt er op neer dat we een einde wilden maken aan het prive bezit; we hielden ermee op slaven van anderen te zijn.

V : Hoeveel , mensen werkten er aan dit projekt mee?

O : Zo'n 200 personen.

V : En de produkten van het land werden samengevoegd?

O : Nee, dat was tijdens de oorlog, voor die tijd niet.

Toen moesten we helemaal van voren af aan beginnen met het organiseren van de produktie. En dat was het werk dat we gezamenlijk deden om het land te kultiveren. Het was niets, we moesten hard werken, maar we kwamen er. We brachten het land in produktie zoals wij dat wilden; en dat duurde voort tot de vernietigingen/verwoestingen later.

V : Sedert wanneer bestaat de CNT hier in Albalate.

O : Sinds ongeveer 1929. Er waren enige companeros die werkten in/aan

de Wereldtentoonstelling in Barcelona. Daar begonnen ze zich te organiseren en ze kwamen hier naar toe, naar Albalate. Ze kwamen hier en richtten de CNT op die toen Sindicato Unico genoemd werd. Later werd dat CNT, FAI, Juventudes Libertarias. We waren allemaal samen. De Juventudes begonnen met contributiebijdragen, juist degenen die geen cent hadden begonnen contributie af te dragen van 16 of 20 centimos. Maar we waren allemaal gelijk. Er bestond dezelfde kameraadschap tussen ons allemaal.

V : Maar in 1929 was de CNT toch nog verboden?

O : Ja, ja, we waren nog klandestien, daarom vestigden we ons in het Centro Obrero, dat Republikeins was en later Centro Republicano zou worden genoemd. Klandestien noemden we het 't Sindicato Unico, nog niet CNT, want dat zou niet kunnen. Zo was de situatie toen.

V : In deze Sindicatos Unicos deden ook socialistten mee en

O : Si, si. Want elk individu dat zich bij een sindikaat wilde aansluiten moest dat daarbij doen, want de anderen hadden helemaal niets georganiseerd; noch de socialistten, noch de fascistten. En de mensen hielden vast aan de traditie dat de rijken, de machtigen niet zelf die rijkdom ontwikkeld hadden, er niet zelf voor gewerkt hadden. Het was wel van: he daar heb je een revolutionair, dat ondermijnde de moraal, maar de mensen waren overtuigd van hun ideaal. Want toen we tot de verdeling van de grond in percelen overgingen kregen we nog geen (?) komkommers van ze, waardoor ze in een beter daglicht gesteld werden. En de haat die losbarstte met de oorlog ... daarna wel, ja ... toen hadden ze ons niet meer nodig, toen hadden ze een waanzinnige lust om ons te grijpen en te vernietigen. Niet meer dan dat, zo was het.

V : En na de diktatuur van Primo de Rivera in 1931 ...

O : Toen kwam er een zeker generaal ... Berenguer ... van de executiebrigade. Hij ging tot arrestaties over en de mensen reageerden nog feller, het verzet werd sterker naar aanleiding van deze executies.

V : En toen de Republiek begon, kon de CNT als ...

O : Ja, ja, ja, net als nu, meer dan nu. Midden op het plein van Albalate stond een kruis, verschrikkelijk hoog, en dat braken we af ...

Als symbool van het traditionalisme, want het was niet meer dan een farce, veel kruis, veel wind, maar dezelfde problemen als altijd. En dat hebben we afgebroken.

V : Met hoeveel personen?

O : Veel, heel veel. Hoewel de kleintjes, wij, niet zoveel konden doen omdat de stenen zoveel wogen en zo groot waren. Ze werden op een vrachtwagen geladen en bij de rivier gestort. Zo liep het af.

V : En vanaf 1931 ontstonden ook de Juventudes Libertarios, clubs culturales ...

O : Ja, ja. In het cultureel centrum dat we de laatste keer bezocht hebben ontstonden ook de programmas van de Juventudes Libertarios, tot aan een theatergroep toe, die hadden we ook, een theatergroep. Die trok ook rond langs de dorpen van de streek, in Ortinena, in Esplús, ja. Het was sociaal theater.

V : Met werken van wie?

O : Carlos Arniche, Lopez de Vega en nog een paar. Mensen vonden het leuk. El (?) gaf bijvoorbeeld 1 duro per jaar. Dat werd toen allemaal

in de praktijk gebracht. Mensen reageerden er emotioneel op te zien hoe in die maatschappij geleefd werd, het greep ze erg aan.

V : En er deden ook vrouwen aan mee?

O : Veel, heel veel.

V : Hoeveel, de helft?

O : Meer, meer.

Ik had vier zussen die ouder zijn dan ik , die deden allemaal mee. Ze zijn in Frankrijk, daar zijn er twee overleden.

Ja, bijna allemaal ja. Want het gezin, denk ik, was veel minder bedorven. Als iemand iets deed, godsamme, pues, ga door, ga door. Er was op een of andere manier een veel betere sfeer; als een individu zich wilde organiseren werd dat gestimuleerd. Er werd daar binnen de gezinnen veel meer propaganda voor gemaakt.

V : En de vrouwen deden vooral mee in de Juventudes Libertarias of ...

O : Ja, velen, heel veel.

V : In de clubs culturales en ...

O : Ja, ja, ja.

V : En minder in de syndicaten of hoe ging dat?

O : Nee, nee, want alles gebeurde op dezelfde manier. We heetten de Juventudes Libertarios, maar we waren ook de CNT en de FAI. Als er een bijeenkomst was van de CNT waren we allemaal van de CNT. Het was een pakt van mensen en we bewogen ons allemaal samen in hetzelfde plan.

Dat gaf ook het gevoel van saamhorigheid, dat we door moesten gaan, samen moesten leven.

We hebben nog nooit in het dorp een tijd beleefd die zo rijk en mooi was als 1933-1936, hoewel er nu ook jongeren zijn die bepaalde libertaire gevoelens hebben en het nu veel liberaler is.

V : Hoewel jullie toen ook een tijd van behoorlijke onderdrukking doormaakten nietwaar?

O : Ja, ja, vooral in 1933 toen ze ons behoorlijk gesaboteerd hebben.

V : Kun je dat uitleggen?

O : Ik heb begrepen en daarna heb ik het kunnen aantonen, dat die Felipe ... hoe heet ie ook al weer ... een of andere flip die hier naartoe gekomen is die zich schandalig gedragen heeft, ons bedrogen heeft. Wij wisten niet precies waar we met de sociale revolutie terecht zouden komen. Maar bracht de, voor mij de 5-e kolonne in opstand (?) en het was toen Sanjurjo (generaal) die in opstand en ze brachten hem naar de gevangenis om terecht gesteld te worden. En toen moest deze 5-e kolonne een arbeiders beweging op gang brengen voor de gevangenen. Daardoor werd er een algehele amnestie afgekondigd, voor Sanjurjo en voor de anderen, voor ons. Voor mij was dat een verraad. De gevangenen zijn nu leeg er kan een analyse over gemaakt worden en ook de verantwoordelijken spraken erover dat er meer sprake was geweest van verraad; dat de 5-e kolonne hier met twee tongen sprak (trabalenguas) een formule om tweedracht te zaaien, waarmee zij zelf gered werden. Want Sanjurjo werd veroordeeld en gediskwalificeerd. Maar het kwam ze toen goed uit dat in februari de arbeiders in opstand kwamen. Honderden en honderden belandden in de gevangenis; en toen later de arbeiders manifesteerden op straat om een algehele amnestie te krijgen, was dat ook voor de anderen de zg. politieken.

Dat is toen die afkwam en ze iedereen vrijlieten.

Ik zie dit niet anders dan als een groot verraad. Want Sanjurjo in vrijheid stellen hadden wij niets aan. Omdat de arbeiders in opstand waren gekomen zagen de mensen (dachten ze) dat we evenals Sanjurjo tegen de republiek in opstand waren gekomen. En dat is de rechtvaardiging geweest om iedereen vrij te laten (ook de opstandige generaal).

Ik zie het nog steeds als een vorm van verraad.

V : En de houding van de CNT (de schuld van)

O : Natuurlijk kreeg de CNT als revolutionaire beweging de schuld; ze verkochten het vlees van de priester voor 15 centimos per kilo; ze hadden de burgerwacht vermoord en alle gruwelijkheden die ze bedreven hadden diende alleen maar als propaganda tegen de beweging, die nog steeds zijn echos heeft.

Dit is allemaal 1933.

V : Maar hebben ze de priester echt per kilo verkocht?

O : Ja, voor 15 centimos per kilo. Van de hele comarca werden de curas bij elkaar geharkt om ze hier te verkopen.

V : Is dat wel of niet waar?

O : Dat schreef alleen maar een reaktionaire krant in Lerida, de Correo Catalan; die heeft over deze wandaden geschreven.

Juist toen wij ons organiseerden in de beweging, waarin we gedurende vier of vijf dagen meester waren van de situatie en juist toen riepen we het communimo libertario uit, een communisme, alles was van iedereen, het was een kommune vanaf het eten tot het slapen aantoe. En toen schreven ze dat het een kudde naaktlopers was. Dat was natuurlijk een schaamteloze leugen, maar zo vreemd schreven zij af en toe.

Ik begrijp niet dat die mensen ... want kijk, het vlees dat ze aten lieten ze liggen, want dat zou vergiftigd zijn, dat aten de honden op als bv. de burgerwacht kwam eten. En de fascistten, de rijken, die hadden we opgesloten in het centro obrero en tegen hen zeiden we: de wereld is veranderd, de maatschappij is nu anders dan in het verleden, links heeft het nu voor het zeggen, jullie mogen eruit maar hebben jullie te houden aan de normen van de meerderheid. Gedurende die paar dagen waren die mensen niet tevreden, maar risico liepen ze niet. Geen enkele dode niets, geen enkel risico. Ze hadden er alleen rekening mee te houden dat de maatschappij veranderd was. (!) (hierop doorgaan)

Dit is allemaal 1933.

V : Was deze opstand voorbereid en hoe?

O : Het liep heel slecht af; mensen moesten emigreren naar Frankrijk en Barcelona en negentig gevangenen in Jaca, en de vergeldingsakties (?).

V : Maar hoe ontstond het? was het en spontane opstand of ...

O : Ja, dit was een spontane aktie van vier dorpen. Hier in Campo Real, peralta de Sal en Salas Altas en nog een. Al deze dorpen riepen op dezelfde dag de opstand uit (gingen tot opstand over). We rekenden ook op Barcelona en we hadden besloten de ruimte te bestemmen voor een priester, een jezuiet, of een ander beest dat zich slecht gedroeg t.o.v. het comite, die het comite verraden had. Wat Albalate, ik herhaal het nog eens, had besloten tot de revolutie over te gaan. We gaan hem maken, we moesten rekening houden met hun kracht, maar we gaan tot de aanval over. Ze zullen vermorzeld worden, want de

problemen zoals die bestaan worden door hen op deze wijze niet opgelost. De verdeling in percelen enzo moest door de arbeiders zelf gedaan worden. Er was geen andere oplossing. Want bovendien moesten zij ook ieder jaar steeds meer van hun terrein verkopen omdat ze niets opleverden, geen werk verschaften, geen produktiviteit. Ik geloof dat het kapitaal een vergissing is, want geld is een slechte basis. Zo zie ik het. Ik heb veel gesprekken gehoord, want inde gevangenis werd er heel vaak met ons over gesproken, over deze problemen, dat we toen verkocht waren in die tijd. Want we besloten serieus tot de revolutie over te gaan. Dat hebben we ook gedaan, maar we hadden geen wapens. Laat me nu even uitrusten, ik ben uitgedroogd.

Terwijl de recorder uit was vroeg Jose of hij wel duidelijk genoeg geweest was. Gaf kommentaar op Melchior, dat die altijd over zichzelf sprak. Ik zei dat we ook van hem op een gegeven moment willen weten: hoe hij dingen beleefd had. Jose stak meteen van wal en vroeg de recorder aan te zetten.

O : Toen 1936 enzo, ik was voor niets verantwoordelijk waarvan ze me beschuldigd hadden.

Het tweede deel van het interview met OTO is niet letterlijk vertaald, maar er wordt een overzicht gegeven in een zo goed mogelijk lopend verhaal.

O : Over 1936 enzo. Ik ben voor niets verantwoordelijk waarvan ze me beschuldigd hebben, maar ik was er wel mee akkoord gegaan. En zij waren er allen maar op uit ons op welke wijze dan ook te elimineren; niet om te doden, maar verder was geen enkel middel ze heilig. Ik bedoel de fatchas; ze hadden me opgepakt en toen gebeurde het volgende. Ik was oorlogsgewond, mijn benen waren verwond en ik werd naar een hospitaal vervoerd. We kwamen aan in een arena van stierenvechters en daar sloegen ze me met zweepen waar ze maar konden, maar ik ging niet dood. Met behulp van companeros kon ik me ar en beshutte plek in de arena slepen. Het regende. Daar verbleef ik vier vijf dagen zonder eten of drinken. Met de wond aan m'n been was het verschrikkelijk gesteld. Ik had gedacht dat ik behandeld zou worden, maar niets, geen operatie die nodig was. Toen kregen we 100 gram brood voor ons drieën, wat sardientjes. En zo hebben we 3 a 4 maanden zo doorgebracht. Op zekere nacht kwamen zo'n 30 companeros naar me toe. "Waar komt u vandaan". "Ik komt uit de provincie Huesca, ik ben Aragones". Kom hier. Na wat schermutselingen waar ik niets van begreep werd ik naar Huesca vervoerd. En logies, daar waren wat bekenden uit de dorpen. En daar was het eten iets beter, soep. Ik ging er niet aan onderdoor, ik ging zelfs vooruit, m'n wond heelde en toen riepen me ze na een paar maanden op het matje. Ik werd van allerlei zaken beschuldigd. Ik zou de dood van een aantal mensen op mijn geweten hebben. Ik antwoordde dat het enige waarvoor ze me

zouden kunnen berechten was voor het feit dat ik een soldaat geweest ben in het republikeinse leger. En mij kunnen jullie niet beschuldigen van het feit dat er een republiek bestaan heeft. Toen werd ik naar de oorlogs(krijgs)raad vervoerd en daar werd de doodstraf geeist. De volgende dag werd ik veroordeeld tot 30 jaar. En dat was een beetje raar want een jongen uit Binaced die van precies hetzelfde beschuldigd werd, is gefusilleerd. Ik was daar ook op voorbereid. Maar ik kreeg dertig jaar. Ik werd naar een werkkamp gestuurd. En toen kwamen de aanvallen van de macquis. En ze waren natuurlijk bang dat de gevangenis ook door hen aangevallen zou worden. En toen vervoerden ze ons per trein naar de strafgevangenis in Dueso, in de provincie Santander.

Daar was het niet om uit te houden. Het voortdurend beuken van de Cantabrica houdt je uit je slaap. Daar werd natuurlijk gebruik van gemaakt. Ze kwamen naar ons, jongeren, toe en vroegen om vrijwilligers voor het kruis der gevallenen. En logies, wanhopig als we waren, door de afloop van de oorlog, over de wijze waarop ze ons behandelden, door de diktatuur die een einde had gemaakt aan de democratie, ons moreel was gezakt. En velen die zich demokraat genoemd hebben gedurende 5, 6 jaar waren dat niet. De ware democraten zaten in de cel. En niemand vroeg meer om ze. Alle deuren naar een demokratei waren gesloten. En daar zaten. Wat doe je dan?

Bij het kruis van de gevallenen ben ik niet meer dan 24 maanden geweest, 2 jaar. En er was een companero uit Barbastro, die vroeger een internationale zaak had gehad, hij zei tegen me, als je meer dan je gewone dagtaak verricht, vullen van een aantal vrachtwagens met stenen krijg je een duro. Ik laadde 21 vrachtwagens, kreeg een duro en daarvoor een brood van een kilo. En na een verblijf van twee jaar werd ik in voorwaardelijke vrijheid gesteld.

Ik ben naar Zaragoza gegaan een daar heb ik twee jaar in die voorwaardelijke vrijheid geleefd. Iedere zondag moest ik me melden bij de kapitein-generaal. En daar zat op een gegeven moment iemand die zei: wat doe jij hier je hoort in Albalate, op het land, daar ligt werk te wachten. "Ja maar hoe zal ik dat aanpakken". "Maak je maar geen zorgen. Ik ga nu op huwelijksreis, maar als ik terug ben zal ik zorgen dat je naar Albalate terug kan gaan". En daaraan heeft hij zich gehouden. En ik ben Albalatenaar in hart en nieren. Dag en nacht droomde ik van Albalate. En ze zetten me af op het station. Dat is een van de redenen waarom ik nooit naar Frankrijk vertrokken ben. Soms vraag ik me af waarom mensen dat gedaan hebben. Ik vind dat je een konfrontatie met de vijand niet uit de weg moet gaan, dat is de enige manier om jezelf te bewijzen dat je sterker bent dan hij.

V : Maar je trof een heel rechts dorp aan toen je weer terug kwam.

O : Ik zal het nooit vergeten, een van de eerste dagen, dat mensen in een groepje tegen elkaar zeiden: Kijk dar heb je Esquerra, kijk daar heb je E. en de politiechef zei toen: ja maar hij heeft zijn straf uitgezeten. Jullie kunnen hem niets maken. En dat was het. Af en toe wat kleine stekeligheden, maar ik ga niemand uit de weg.

Twee of drie jaar later ben ik met deze vrouw getrouwd, heb kinderen grootgebracht en leef met mensen zoals ik dat wil. Als jullie mij niet lastig vallen, zal ik dat ook niet doen.

V : Kun je me vertellen hoe je nog steeds probeert je idealen te realiseren?

O : Ik zie het op dit moment een beetje zwaar in. Met dit nieuwe sociale systeem is het niet eenvoudig. Maar op onze manier gaan we door (?) het sociale systeem dat wij eisen, willen. D.w.z. in vrede samenleven, een samenleving zonder geld, zonder grenzen, zonder aan de kant geschoven, zonder slechtheid. Ieder menselijk wezen moet vrij kunnen zijn als het zonlicht, niemand een ander kwaad willen doen, en ieder mens moet de kans krijgen talenten en intelligentie te ontwikkelen ten gunste van allen. En als dat met een auto, traktor of vliegtuig gebeurt, des te beter, we moeten vooruit blijven gaan, maar er moet niet meer of minder privilege bestaan, alsof iedereen aardappels verbouwt. Dat is onze formule. Hetzelfde loon alsof we allemaal aardappelboeren zijn.

V : Doe je mee aan een of andere organisatie om deze idealen in praktijk te brengen?

O : Ik doe aan alle mee die de idealen, die ik je genoemd heb, proberen te verwezenlijken. En ik ben bereid daar te helpen waar het nodig is. En we moeten de vooruitgang, autos enzo niet tegenhouden.

V : Ophoeveel companeros kun je rekenen in dit dorp?

O : Ik heb je al gezegd dat we op niemand kunnen rekenen. Tot en met Luis en Melchior begrijpen niet en willen niet begrijpen waar ik heen wil. Als ik soms zie wat ze doen, dat moet ik niet. Want ik begrijp niet dat die Luis, waarom dan ook, om te eten, een borreltje te drinken of wat dan ook met sommige mensen omgaat die over niets kunnen praten, die alleen maar gevels zijn.

V : Er is dus geen vertrouwen.

O : Nee, echt vertrouwen is er niet.

V : Je bent dus zo'n beetje geïsoleerd.

O : Yo, si (opgewekt)

En zo staan we er dus voor. Ik kan me vergissen of een beetje raar zijn maar zo is het.

Derde deel interview. Terug naar de kollektieven. Onder dezelfde vijgeboom. Z'n droge keel is veroorzaakt door nervositeit en niet door de dorst; hij blijft gewoon doorpraten.

O : De kollektieven hebben geen tijd gehad zich volledig te ontwikkelen. Het was een poging waar we heel veel van geleerd hebben. Er waren nog veel dissonanten, problemen die nog opgelost moesten worden. Er waren bijv. families met vier of vijf kinderen en anderen met bijv. twee. En die zeiden dan waarom moet ik jouw kinderen onderhouden. Daar was wel wat onenigheid over, die met 2 kinderen moesten even hard werken als die met 4.

V : Wanneer begonnen de kollektieven?

O : De dag na het begin van de oorlog en na 8 of 9 dagen waren ze georganiseerd. Alle mulas, honden en al die zaken waren afgepakt van de rijken en de fascisten en er werd toen gezegd dat het nu veranderd was. Of jullie volgen ons en dan moeten jullie op dezelfde manier achter de ezels aanlopen als wij en komen jullie in de kollektieven, of jullie moeten deze situatie gewoon aksepteren.

V : Hoe was deze beslissing genomen, in een vergadering?

O : Ja, op een vergadering van het hele dorp. We besloten om in kollektiviteit te gaan leven. En binnen twee of drie maanden waren er die affiniteitsgroepen georganiseerd hadden. Want van Monzon kon

niemand ontsnappen. Alle produkten moesten naar Monzon vervoerd worden, daar werd de produktie van de kooperatieven geregistreerd. Ieder dorp met het aantal inwoners enzo. En dan was het jammer met de spanning tussen de grotere en de kleinere gezinnen. Dat is een probleem dat nog niet opgelost was ...

V : Hoe ging het er in de praktijk aan toe?

O : De mannen waren per sekte georganiseerd. Twintig koeien oppassers/jongens, 20 voor de muilezels, voor de schapen, 20 mensen die voor de irrigatiekanalen zorgden, etc. Zo had iedere groep een taak en ieder lid van de groep een deeltaak. En men werkte zoveel als nodig was. Er waren geen grenzen meer. Alle bomen en velden moesten verzord worden. In groepen zorgden de mannen dus voor een onderdeel van het werk dat verricht moest worden. De arbeid was dus georganiseerd in sekties en in iedere sekte zat een afgevaardigde die zei: dit hier is meer nodig, noodzakelijker dan daar enzo. (?) (toch een soort baasje dus?).

Toen de kollektiviteiten een beetje op gang waren gekomen kwamen die kommunisten, voor mij waren het fachas want ze wilden de muilezels van de kollektieven terug aan de grote baas geven, aan prive eigenaars, terwijl ze bij de percelen hoorden. En ze profiteerden van het feit dat alleen maar oudjes in het dorp waren, want de jongeren waren aan het front. En zo werden de kollektieven ongedaan gemaakt. De helft door de kommunisten, de andere helft door franco. En dat was het einde.

V : Nadat Lister weg was begon mentoen niet opnieuw met de kollektieven?

O : Nee, want vlak nadat Lister weg was volgden de fascistten vrij snel. Er was geen manier meer om ze te organiseren. Het Ebro-front verplaatste zich vrij snel hiernaartoe, en de fascistten. Het begin van het ongedaan maken begon al in maart 1937. Want toen vertrokken er al een heleboel naar het front omdat er ekstra lichten in dienst moesten. We bleven hier dus achter met degenen die te jong waren om in dienst te gaan en met de ouwetjes. En wij moesten werk verrichten dat eigenlijk te zwaar voor ons was. Toen vielen de kollektieven al uiteen.

Het front was hier dus al in 1937 en allen die ouder waren dan 18 jaar moesten daar dus heen.

En vrouwen vluchtten ook, ze gingen naar Barcelona, zoals mijn vrouw, en leefden daar zo goed en zo kwaad als ze konden in de kollektieven die de Catalanen hadden opgericht. Enkelen gingen daarheen, anderen naar het Aragon-front. Daar maakten ze het eten klaar voor de frontsoldaten, of als diensters (!).

En zo brachten ze vijf tot zeven maanden door aan het front bij de Ebro. Het was een zootje want er was geen enkele manier om wat dan ook in de oorlog te organiseren.

En hier houdt het op.

Ik geloof dat Aragon het voorbeeld van de wereld is geweest; maar nu zouden we kollektieven moeten organiseren, nu zou het de tijd zijn, want minder hard en met een beetje meer kultuur dan vroeger. Nu zou het een maatschappij kunnen zijn die bewonderenswaardig zou kunnen zijn. Maar er is geen trek meer in. Mensen zijn veel meer in voor hun wisky, hun stikkie enz.

Er is geen weg; mensen willen niet maar ze willen alles.

V : Maar zijn er niet meer mensen zoals jij?

O : Hoe zal ik het zeggen: Luidkeels, we zijn niet uit te roeien, ze kunnen ons niet verdringen, ons niet verslaan, we zullen niet buigen. We gaan door.

Eso es. Somos